DINO BUZZATI
(Născut în 1906)

CAZUL AZIZ MAIO
Traducere de FLORIN CHIRIŢESCU

Cum neobositul prinţ Sixt, sculat în zori pentru o inspecţie în împrejurimi, arunca o privire pe fereastră, zări, într-o uniformă stranie, un tânăr care traversa curtea de onoare a palatului, pustie la acea oră matinală. Cunoscând în amănunt tot ce era nou în legătură cu trupele sale, fu deosebit de surprins de această uniformă, care nu aparţinea nici unuia dintre regimente; asemănătoare cu cea a trompeţilor călări din muzica sa militară, uniforma aceasta era totuşi mai închisă la culoare şi mai simplă şi, mai ales, nu era împodobită cu brandenburguri. Cât priveşte chipiul, prelungit şi terminat ca un cioc de corb, era primul de acest gen pe care-l vedea. Militarul acesta, căci militar părea să fie, se opri în faţa unei mici uşi, unde locuia Aziz Maio, comandantul Gărzii negre de la palatul său. Bătu de trei ori.

Intrigat, prinţul rămase la fereastră, cu o vagă senzaţie că acolo se comitea ceva ilicit, ceva care avea să i se tăinuiască, firește, căci poseda un fler extraordinar pentru a descoperi subterfugiile, fapt pentru care era foarte temut.

Cele trei lovituri răsunară dintr-un capăt în celălalt al curţii de onoare. Uşa se deschise aproape numaidecât şi un mic negru, servitorul lui Aziz Maio, apăru. Soldatul îi adresă câteva cuvinte, apoi micul negru dispăru, lăsând uşa întredeschisă.

„Ei, poftim! Nu cumva o să-l trezească pe Aziz? se gândea zâmbind prinţul, care-şi şi imagina furia severului uriaş… şi cine ştie pentru ce fleac!”

Prinţul Sixt îşi cunoştea toţi oamenii; în afară de asta, Aziz era celebru în întreg oraşul. Cum să nu remarci un asemenea Hercule, pe acest militar fălos, cu uniformă pompoasă, şi pe deasupra negru, pe

care-l puteai vedea urcat în caleaşca princiară sau la intrarea palatului în ocaziile solemne? Are s-o păţească soldatul.

Câteva clipe mai târziu, spre stupefacţia prinţului, Aziz Maio apărea într-o tunică închisă la culoare. Se vedea bine că fusese trezit din somn şi nu era complet îmbrăcat. Lucru ciudat! nu ţipa. Dimpotrivă, îl fixa cu un aer năucit pe soldatul care-i întindea o scrisoare. Lucru şi mai curios: după ce spusese câteva cuvinte cu voce joasă, pe-un ton posac, colosul negru binevoi să-l urmeze pe soldat, care-o porni spre poartă cu paşi mari. Aziz Maio plecă deci în tunica asta atât de simplă şi cu capul descoperit, lipăind cu picioarele goale pe dalele udate de ploaie şi schiţând cu braţul drept un gest care arăta că într-adevăr nu s-ar fi aşteptat câtuşi de puţin la neplăcerea asta… Şi lucrul cel mai grozav fu că lăsă în urma lui poarta larg deschisă.

Prinţul fu incapabil să se stăpânească. Deschise fereastra şi strigă din toate puterile:

— Aziz! Aziz! unde te duci?

Era una dintre cochetăriile sale să uite uneori eticheta şi să-i apostrofeze direct pe oamenii de condiţie modestă, spre a le câştiga simpatia: oare nu socoteau ei bonomia aceasta un adevărat miracol?

Îl mai strigă o dată pe Aziz şi era cu neputinţă ca negrul să nu fi auzit. Cu toate acestea, el se îndepărta ţinându-se după soldat fără să dea niciun semn că ar fi auzit, şi înclina uşor capul repetând gestul său cu braţul, ca să spună că un asemenea lucru, nu, zău aşa, nu şi l-ar fi închipuit niciodată!

În clipa aceea, suveranul constată, nu fără uimire, că nu era mânios de loc. Că Aziz Maio se făcea că nu-l aude, iată un gând la care nu se putea opri câtuşi de puţin; acest Aziz care pălea numai când prinţul îşi dregea glasul! Se petrecea ceva neobişnuit, şi desigur că acum Aziz Maio se comporta astfel împotriva voinţei sale. Nu, prinţul nu se simţea cuprins de mânie, ci mai degrabă de-o indispoziţie vagă, tainică, şi vechile poveşti cu conjuraţii, răzvrătiri şi lovituri de stat îi reveneau în minte. Se gândi deci că era mai bine să nu se arate alarmat. Dacă se ţeseau intrigi împotriva lui, cea mai bună tactică era să-şi ascundă bănuielile, să-i facă pe duşmanii lui să creadă că el nu era la curent cu nimic, să-i încurajeze astfel să-şi lase deoparte precauţiile şi

să-şi dea în vileag intenţiile. Se întoarse spre valetul lui, care sta înfipt la picioarele patului şi ţinea tunica stăpânului său larg desfăcută.

— Dă-mi asta, îi spuse îmbrăcând tunica… Şi acum du-te şi cheamă-l pe don Sigismund.

Deşi prinţul nu-l iubea de loc, don Sigismund ajunsese să fie numit primul său aghiotant: una dintre rarele împrejurări în care prinţul Sixt, ca urmare a unei slăbiri a voinţei sale, bătuse în retragere. Un nume ilustru, aspectul nobil şi războinic şi, mai ales, o elocvenţă insinuantă şi persuasivă explicau reticenţele prinţului. Pe de altă parte, nu era oare mai bine să aibă un consilier cultivat şi viclean, chiar dacă era mai puţin sincer, decât un prieten devotat, brav şi vesel, dar lipsit de energie la nevoie? Slab şi palid, strâns în uniforma lui de Mare Scutier, don Sigismund apăru în prag şi se înclină.

— Sigismund! spuse prinţul, în cât timp plecăm?

— Totul este gata, alteţă! Ministrul, ducele Oswald, experţii sunt jos.

— Sigismund, cu timpul ăsta îngrozitor, n-ar fi mai bine să renunţăm la Garda neagră? Data trecută trei soldaţi au căzut bolnavi.

— Va fi după voia alteţei-voastre. Voi porunci să vă însoţească o escortă de motociclişti, deşi drumurile sunt sigure pretutindeni.

— Bine! Ah, da, dă ordin să fie chemat Aziz cel Negru. Am să-i spun ceva. Toţi negrii lui se îmbolnăvesc. Clima asta e prea aspră.

— Va fi aici într-o clipă, alteţă. Numai să…

— Numai să?

— Numai să nu fie în inspecţie. Din când în când se duce să-şi cerceteze plutoanele de la porţile oraşului.

— Bine! – şi aici nu izbuti să se stăpânească aşa cum ar fi vrut… Înainte de-a pleca, aş dori totuşi să-l văd.

— La ordinele alteţei-voastre. Mă duc să-l caut.

„Oare m-oi fi trădat? se întreba prinţul de îndată ce interlocutorul său dispăruse. E isteţ ca un diavol. De ce chestia asta cu Aziz tocmai în momentul plecării?" se va fi întrebat el.

În realitate, prinţul, care şi pornise să coboare scările, urmat de doi valeţi, spera să-l vadă apărând pe Aziz Maio. Se întreba de ce acest incident îi lăsase o vagă neplăcere.

Traversă vreo şase-şapte săli pustii, străjuite de perechi de halebardieri nemişcaţi ide fiecare parte a uşilor. Pe covoarele groase paşii săi nu făceau niciun zgomot. În fund, prin nişte uşi de sticlă, se zăreau marile pete verzui ale grădinii sub un cer de ploaie. În spaţioasa anticameră se găseau ministrul lucrărilor publice şi ducele Old, proprietari ai unor păduri imense, precum şi doi sau trei necunoscuţi, probabil funcţionari la Ape şi Păduri. Şi, bineînţeles, soldaţii de gardă, în grupe de câte doi, de fiecare parte, comandaţi de un ofiţer. Prezentară armele.

Prinţul, urmat de asistenţă, păşi pe peron, dar nu coborî. Aşteptând întoarcerea lui don Sigismund, arunca priviri jur-împrejur. Aghiotantul apăru pe neaşteptate lângă el, ca şi când ar fi ieşit din pământ printr-o vrăjitorie.

— Alteţă! Aziz e de negăsit.

— Unde e? S-a dus să facă vreo inspecţie?

— Ca să spun adevărul, după informaţiile mele, nu e prea sigur. Ultima sa inspecţie a fost făcută ieri, iar viitoarea, potrivit regulamentului, urmează să aibă loc peste patru zile. Nu este exclus, totuşi, să fi vrut să avanseze data.

— Ne lămurim noi în curând, zise prinţul; îmi închipui că n-a plecat singur, trebuie să fi luat cu el nişte soldaţi. E de-ajuns să întrebăm dacă l-a însoţit cineva.

— În urma cercetărilor pe care le-am făcut, se pare că n-a ieşit niciun om din gardă. Dar acest lucru nu e suficient pentru a exclude posibilitatea plecării lui Aziz. S-ar putea prea bine ca Aziz să fi remarcat ieri o oarecare abatere şi să fi dorit să se întoarcă singur la locul cu pricina, pe neaşteptate. S-ar putea să fi plecat incognito, ca să zicem aşa.

Şi zâmbi, situaţia de incognito fiind prin definiţie cu totul de neconceput la un om de-o talie şi de-o statură gigantice şi negru ca smoala.

— Vezi dumneata, dragul meu Sigismund, făcu prinţul, încercând să păstreze un ton glumeţ, poate că nu-i o chestie de fler, dar, de fiecare dată când se petrece un lucru anormal, nu ştiu ce se întâmplă… s-ar zice că presimt. Iată! Aziz Maio e de negăsit, nu e în

inspecţie. Nimeni nu ştie…

— O rog pe alteţa-voastră să mă ierte. Am fost primul care a descoperit la alteţa-voastră acest talent…

— Şi zâmbi din nou ca pentru a lăsa să se înţeleagă că el întotdeauna susţinuse acest lucru.

— Alteţa-voastră e fără îndoială înzestrată cu o preştiinţă dintre cele mai subtile pentru a judeca oamenii. Dar nu s-ar putea oare ca alteţa-voastră să fie cumva înşelată într-o oarecare măsură de însuşi excesul unei asemenea acuităţi de senzaţii, acceptând cu prea multă bunăvoinţă ceea ce alţii îi sugerează, de-a lungul celor ce fac?

— Ce frază sucită, Sigismund! Nu cumva umiditatea dăunează elocinţei dumitale? N-am priceput o iotă din tot ce mi-ai spus.

— Dacă alteţa-voastră mi-ar permite…

— Cu plăcere, Sigismund!

— Dacă alteţa-voastră mi-ar permite, i-aş spune că de data aceasta nimic nu ne îndreptăţeşte să vedem aici ceva în neregulă. Aziz Maio este de negăsit, e-un fapt. Aceasta nu înseamnă că n-ar exista anumite împrejurări în viaţa socială a supuşilor dumneavoastră…

Părea mai degrabă încurcat, infailibilul Sigismund; se silea să zâmbească, şi suita, care, la o distanţă respectuoasă, ghicea că e vorba de-un caz delicat, fără să audă de fapt conversaţia, arunca priviri intrigate.

— …Există anumite împrejurări care scapă inevitabil cunoaşterii celor care deţin puterea. Şi este bine că aşa stau lucrurile… altfel alteţavoastră ar fi hărţuită de probleme, de griji cu totul inutile.

— Dar ce tot spui acolo, dragul meu Sigismund? Ce înţelegi dumneata prin „anumite împrejurări”? Ce legătură are asta cu Aziz Maio? Vrei să-mi faci plăcerea să te explici în termeni mai simpli?

„Am avut într-adevăr fler, gândea prinţul. E ceva la mijloc şi trebuie neapărat să descurc iţele”.

Pentru prima dată în viaţa lui, Sigismund scoase un suspin în prezenţa suveranului său, ca şi cum ar fi venit momentul să-şi dea jos de pe umeri o greutate neplăcută, pe care o purtase prea de multă vreme şi prea pe nedrept.

— În termeni mai simpli, alteţă, ar trebui să spun că în

dimineaţa aceasta, din nenorocire, Aziz Maio – şi aici prinţul făcu imposibilul ca să-şi reţină un hohot de râs – Aziz Maio a primit înştiinţarea… sau cel puţin aşa se zice.

Don Sigismund izbucni în râs, în felul aristocraţilor care adoptă purtările oamenilor de rând când e să facă haz.

Prinţul citi în ochii lui un gând lipsit de bunăvoinţă. În spatele acestei întâmplări se ascundea un lucru care-i era necunoscut, de natură încă nedefinită, dar fără îndoială ostil. În afară de asta, mai înţelese că şeful Gărzii negre n-avea să revină nici înainte de plecarea sa, nici înainte de căderea nopţii, nici a doua zi dimineaţa; poate chiar nu se va mai întoarce niciodată. Nu doar că vorbele lui Sigismund i-ar fi dat de înţeles un asemenea lucru; nu, era o intuiţie a sa. Atunci începu să-i dărâme reticenţele una după alta, apoi să-l facă să mărturisească: joc prin excelenţă plăcut! Nu era vorba de complot: Sigismund era incapabil să păstreze pentru sine un secret de-o asemenea importanţă. Prinţul privea tufişul des de merişor tăiat, care lua în grădină dimensiuni şi aspecte fantasmagorice. Privi aerul ploios, urmări cu privirea unul din câinii lui de rasă, care umbla leneş prin faţa palatului. Se întoarse către ministru, spunând:

— Dacă nu socoteşti că există vreun inconvenient, vom amâna inspecţia noastră pe mâine. Să te duci în inima pădurii pe-o asemenea vreme, iată un lucru de loc agreabil. Şi dumneata, de asemenea, dragul meu duce, adăugă el întorcându-se spre ducele Oswald, te rog foarte mult să mă scuzi.

Cei doi se înclinară, şoptind cuvinte pline de respect, probabil mai curând satisfăcuţi decât decepţionaţi. Dar cine rămase năuc? Sigismund, care vedea în inspecţia asta un alibi pentru a schimba conversaţia.

— Şi acum, făcu prinţul fără să se trădeze, şi acum, dragul meu Sigismund, am plăcerea să te ascult.

— Să mă ascultaţi, alteţă?

Şi, discutând, intrară în palat, însoţiţi de pocnetul din călcâie al halebardierilor care încremeneau în poziţia de drepţi.

— Alteţa-voastră mă vede foarte încurcat. Povestea aceasta cu înştiinţarea nu-mi spune mare lucru. Am auzit uneori vorbindu-se

despre ea, dar circulă atâtea zvonuri în popor lipsite de orice temei. În fiecare zi se scorneşte câte ceva… Ştiţi, bunăoară, ce se spunea mai adineauri în piaţă? Că adjudecarea impozitelor pe sare fusese anulată şi că guvernul intervenise…

— Sigismund, spuse prinţul, a cărui faţă se deschidea într-o dulce ilaritate, Sigismund, dumneata nu-mi prea pari tare pe poziţie în dimineaţa asta. Adjudecarea impozitului pe sare? Dar e vorba de Aziz Maio, nu uita!

Avea impresia că este o pisică jucându-se cu şoarecele, fapt care-l distra enorm.

— O rog pe alteţa-voastră să mă scuze, dar cum trăncănelile despre impozitul pe sare au să arunce până la urmă o umbră de discreditare asupra guvernării domniei-voastre, mi se părea…

Când ajunseră în sala unde prinţul dădea audienţele, un gentilom puse un pachet de dosare pe birou înainte de-a se face nevăzut.

— Aziz Maio a primit o înştiinţare, spui dumneata? Şi ce înseamnă acest lucru? O înştiinţare de la cine? În legătură cu ce?

— Nu se ştie. Se spune că motivul nu e arătat niciodată în înştiinţarea care-ţi vine; se spune că nu e nevoie.

— Dar despre ce înştiinţare e vorba, pentru Dumnezeu? Ţi-ai pus în gând să mă faci să-mi pierd răbdarea?

— I se spune astfel unui bilet care ţi se aduce la domiciliu. Destinatarul este neapărat obligat să plece. E un ordin, la urma urmei. Dar vă repet, alteţă, nu cunosc prea multe despre toate acestea!

— Ba dimpotrivă, cunoşti prea multe, Sigismund! Dumitale ţi-e teamă să nu mă superi, asta e! Te vezi obligat să-mi spui ceva dezagreabil şi te sustragi. Dumnezeule! dacă toate astea nu te privesc, cum m-aş putea supăra pe dumneata? Văd că ai o părere foarte proastă despre mine.

— Oh! alteţa-voastră să nu ia lucrurile astfel. Adevărul este că aş prefera ca prinţul meu să nu cunoască anumite împrejurări. Sunt fleacuri, la urma urmei, mici neplăceri inevitabile cărora, dacă-mi permiteţi, nici el nu le-ar găsi remediul.

— Care el?

— Alteţa-voastră, vreau să spun.

— Din ce în ce mai frumos, Sigismund. Dumneata îţi dai oare seama că vii aici să-mi declari cu tonul cel mai candid din lume că există neajunsuri cărora eu nu le pot găsi leacul? Cum asta! E vorba de nişte lucruri care s-au petrecut mai demult? Te referi la nişte fenomene naturale? Se abuzează cumva de indulgenţa mea? Dar, înainte de toate, ce este înştiinţarea asta?

„De ce face mutra asta Sigismund? De ce pare atât de jenat?" se întreba prinţul în sinea lui.

Se aşezase la biroul lui şi se juca cu o foarfecă de aur. Don Sigismunid reluă:

— Repet alteţei-voastre că niciodată, absolut niciodată nu m-am ocupat de aceste înştiinţări… Nu mă gândeam, recunosc, că ar fi de datoria mea… Evident, poporul are şi el necazurile lui… Nu ştiu ce se ascunde aici. S-ar zice, de altfel, că toată lumea ştie tot cât ştiu şi eu, în afară de destinatarii înştiinţării, firește! Sigur este atât, după cum se spune: destinatarii sunt siliţi să plece numaidecât.

— Să plece unde?

„Slavă Domnului, gândea prinţul, nu e nimic îngrijorător, e vorba de încă vreo superstiţie populară".

— Cine ştie? Nici acest lucru nu se ştie, alteţă. Oamenii pleacă şi nu-i mai vede nimeni… cel puţin după câte mi-au fost spuse mie.

Prinţul încerca vârful foarfecei cu palma. Se bucura de-o perfectă sănătate, de-o perfectă seninătate şi se simţea chiar deosebit de bine dispus în clipa aceea.

— Bine! Sigismund! Hai să lăsăm încolo poveştile astea lipsite de orice interes. Spune-mi mai bine: de la ce serviciu provin aceste înştiinţări? Chestia e încurcată! Şi de fapt despre ce e vorba? Ordine de recrutare, fără îndoială. Înaltul Comandament are întotdeauna asemenea idei bizare: să ia oameni din oraş ca să-i trimită la frontiera de nord. Nu s-ar putea face chemările astea într-altfel?

— Nu cred, spuse Sigismund strângându-şi buzele într-o expresie de îndoială, nu cred să provină de la înaltul Comandament.

— Atunci, de la ce birouri? Lucrul mi se pare destul de uşor de aflat. Ca să obţină o supunere atât de rapidă, aceste înştiinţări vin

probabil de la birourile statului. Nu sunt, totuşi, greu de dibuit. Deşi în ministerele noastre domneşte o harababură de nedescris.

Privi pe fereastra cea mai apropiată: ploua.

Sigismund tăcu. Îi aruncă prinţului o privire aproape rugătoare. „De ce insişti? avea aerul să spună: de ce ţii atât de mult să ştii? De ce n-ai încredere în mine?”

— Bine! insistă Sixt. Ce s-a întâmplat? Nu vrei să-mi răspunzi?

Sigismund răspunse:

— Vedeţi dumneavoastră, alteţă, aceasta este partea curioasă a problemei. Dacă ar fi vorba de-un ordin ministerial, desigur că Aziz Maio s-ar şi afla aici. Alteţa-voastră are tendinţa să judece administraţia sa cu prea mult pesimism. Nu o dată funcţionarii aduc, să zicem, o oarecare încetineală în bunul mers al treburilor… Cu toate acestea…

— Hai! curaj, Sigismund! Sunt numai urechi, spuse prinţul, care savura răutăcios eforturile pe care le depunea aghiotantul sau pentru a evita o explicaţie.

— Vream să spun, alteţă, că ministerele nu sunt fără lacune şi în primul rând fără oarecare dezordine. Dar nu despre asta e vorba. Dacă ar fi primit un ordin ministerial, urma lui Aziz Maio ar fi fost găsită. Fapt este că anumite fenomene, anumite măsuri particulare, cum vă spuneam, ni se par a fi sustrase domeniului organismelor noastre de stat, cel puţin după impresia mea.

Prinţul clătină din cap.

— Îmi spui nişte lucruri fără cap şi fără coadă, şi destul de sofisticate, dragul meu Sigismund. S-ar zice că ţi-e teamă. Ei bine, am să-ţi spun eu despre ce-i vorba, chiar eu!

— Despre ce-i vorba? strigă Sigismund cu un zâmbet neaşteptat. Cum? Alteţa-voastră ştia?

— Ştiu că un individ purtând o uniformă cu totul ciudată s-a prezentat în dimineaţa asta la Aziz Maio, au stat de vorbă şi l-a luat cu el.

O umbră de imperceptibilă enervare se aşternu pe figura lui Sigismund. Prinţul nu ştia nimic; era chiar foarte departe de adevăr; trebuia să-i explice totul şi nu era lucru uşor. Îi răspunse aşadar:

— Nu ştiam acest lucru, mărturisesc. Dar nu face decât să confirme ipoteza înştiinţării. Vom întreprinde o anchetă asupra identităţii acestui individ.

— Purta o uniformă închisă la culoare, care semăna cu aceea a trompeţilor noştri din cavaleria uşoară, dar fără brandenburguri şi foarte strânsă pe corp. Avea un chipiu ciudat, cu cioc. Pot să spun că n-am mai văzut niciodată aşa ceva.

— Vedeţi? este tocmai ceea ce vă spuneam. Există deci anumite conjuncturi care scapă controlului autorităţilor. Sunt necazurile unor bieţi nenorociţi în care este bine ca statul să nu se amestece!

— Dar ce poate scăpa controlului cârmuirii? Oricum cârmuirea trebuie încunoştinţată de toate astea! S-a mai auzit vreodată o asemenea noutate?

— De fapt, lucrul acesta nu-i de loc o noutate, ci, dimpotrivă, pare să fie vechi de când lumea… dar nedemn să reţină atenţia alteţei-voastre. De aceea nu l-am supus niciodată alteţei-voastre.

— Să-l supui? Aş zice mai degrabă că mi-a fost ascuns…

Prima lui impresie, aceea a unui complot, a unei urzeli tăinuite, îi reveni în minte.

— …Nu pot să sufăr aceste secrete, aceste comploturi, şi nu mă sfiesc s-o declar!

— Comploturi, n-am de gând să vorbesc despre aşa ceva alteţei-voastre. Ea îmi cunoaşte de multă vreme devotamentul; de nenumărate ori i-am adus la cunoştinţă lucruri neplăcute sau grave, cu riscul de a nu-i fi pe plac în această împrejurare; de altfel, zelul tuturor celor din preajma alteţei-voastre nu intră în discuţie, vă asigur.

— Dar nu-ţi dai seama că mergi prea departe, Sigismund? Mi-ai dat până acum vreo explicaţie cât de mică? Nu încetezi de-a mă duce cu vorba! Hai! Dă lucrurile pe faţă, ţi-o poruncesc!

Sigismund păli. Prinţul nu-i vorbise niciodată pe tonul acesta. Luă poziţia de drepţi, ca să arate că se simţea profund jignit. Apoi spuse cu răceală, oficial:

— Binevoiască alteţa-voastră să afle că aceste înştiinţări sunt absolut incontrolabile de cârmuire. E vorba de-un soi de imunitate pe care n-avem niciun mijloc s-o înlăturăm. Înştiinţările acestea provin

dinafară.

— Dinafară? De la un alt stat, vrei să spui? de la un alt suveran?

— Nu ştiu dacă vin de la un alt stat, alteţă. În tot cazul, de la o autoritate care nu face parte din statul nostru.

— Şi dumneata nu mi-ai vorbit niciodată despre asta! Nu s-au luat măsurile care se impuneau? Se violează legea. Vreau să ştiu acest lucru.

Prinţul se sculă, cu expresia uşor schimbată, sprijinindu-se de biroul său. Ploaia şiroia de-a lungul geamurilor.

— Suntem neputincioşi, alteţă, spuse Sigismund. Sunt lucruri care scapă autorităţilor noastre.

— Dar de la cine pornesc aceste înştiinţări, la urma urmelor? Cine-şi permite să-mi ia supuşii? Pentru că suntem mai slabi, îmi închipui, pentru că nu putem declara război: acesta e motivul? Spune-mi, e vorba de regele Prusiei? De regele Flandrei, sau de împăratul otoman?

— Nu se ştie, alteţă. Am întreprins nenumărate cercetări, altă dată, vă mărturisesc. Osteneală zadarnică!

— Cineva mai puternic decât mine? cineva care ar putea, dacă ar vrea, să-mi ia regatul din mână? Asta vrei să spui? Şi ce pretinde individul ăsta? Unde-i duce pe oamenii mei? De ce nu se revoltă? De ce nu cer ajutor? Pe primul care se prezintă cu o înştiinţare îl vom spânzura şi ne vom duce să-l vedem atârnând în ştreang… Vom pune santinele la toate porţile oraşului, pe toate drumurile.

— Ca să spun drept, alteţă! Îmi îngădui să fiu sceptic. Dacă înştiinţările au ajuns la destinaţie până azi, dacă nimeni nu s-a revoltat, dacă nimeni n-a cerut ajutor, nu suntem oare siliţi să admitem…

— Ce să admitem? Că o parte din popor e de acord? Că e vorba de-o conjuraţie?

— Nu asta, alteţă! poporul este credincios. Nu există om care să nu-şi dea sângele pentru suveranul său. Când caleaşca prinţului trece pe străzi, ochii supuşilor săi se umplu de lacrimi; femeile nu-l uită în rugăciunile lor de seară; domnia alteţei-voastre e binecuvântată. Dar cel care primeşte această înştiinţare uită totul: nu numai pe alteţa-voastră, dar şi casa lui, familia lui, treburile lui, tot pentru ce s-a

străduit în cursul întregii sale vieţi. Nu mai are de făcut altceva decât să plece.

— O să pun să-i oprească la frontieră! N-am să mai las pe nimeni să iasă!

— Nu se trece frontiera. Am pus să se păzească toate drumurile, cândva. Nimeni n-a ieşit din regat fără foaia de liberă-trecere a cârmuirii.

— Atunci trebuie căutaţi! Trebuie neapărat să le dăm de urmă. La ora asta, dacă ar fi să cred ce-mi spui dumneata, cei care au primit această înştiinţare trebuie să fie o mulţime. Oricum îl vom găsi pe Aziz.

— Am făcut cercetări pretutindeni, alteţă, în ungherele cele mai ascunse din provincie, şi n-am găsit pe nimeni. Nici în munţii Maccia, nici în marile mlaştini din Sud. Nicio urmă a celor dispăruţi. Mai bine să nu ne mai gândim, alteţă. A fost o vreme când nici eu n-am mai putut mânca şi dormi gândindu-mă la această persecuţie. Am încercat tot ce-mi era în putinţă, am pus în mişcare toate mijloacele de care dispune statul…

Prinţul se aşezase pe scaun, cuprins nu de mânie, ci de-un sentiment copleşitor. Îi dispăru orice dorinţă; trupul i se îngreuna ca sub povara anilor.

— Dar ce va spune poporul de prinţul lui? Cine va mai putea avea încredere în mine, dacă nu-i vin în ajutor?

— Poporul se resemnează. Iar cel ce l-a văzut plecând pe tatăl sau pe fiul său se întristează mai ales în privinţa alteţei-voastre. „Iată-l pe tata care pleacă şi părăseşte serviciul prinţului”, gândeşte el, dar nimeni n-a suflat un cuvânt până acum, ca să nu vă mâhnească.

— Poporul! strigă prinţul. Ciudat lucru! Credeam uneori că l-am înţeles.

— Îl înţelegeţi foarte bine, alteţă. Nimeni nu-l cunoaşte mai bine ca domnia-voastră. Alteţa-voastră citeşte în oameni ca în nişte cărţi deschise. Dar, în sfârşit, poporul e făcut din oameni… din oameni ca mine… ca…

— Încet, Sigismund, încet. Să nu uităm că Dumnezeu e acela care a stabilit barierele sociale. Dumneata însuţi, de spiţă nobilă, ce ai dumneata comun cu poporul? Avem un exemplu chiar în povestea asta

cu înştiinţările. Gândindu-te la cele întâmplate, ai să admiţi în cele din urmă că înştiinţarea ar putea să ne vină şi nouă. Ţi se va aduce un plic şi vei fi silit să pleci numaidecât.

— De fapt, chiar eu…

— Ai primit cumva o înştiinţare? strigă prinţul cuprins de-o neaşteptată speranţă. Ai primit o înştiinţare, nu-i aşa? Şi ai rezistat?

— N-am primit, alteţă. Dar şi eu pot foarte bine primi una. Îmi amintesc de ducele Ioachim, de Planez, tenorul Curţii, de frumoasa Aminta. Alteţa-voastră n-a ştiut niciodată, dar eu îmi amintesc foarte bine. Au primit şi ei înştiinţarea şi au dispărut pentru totdeauna.

— Oh! ajunge! îi voi pune în lanţuri pe aceşti faimoşi aducători de mesaje. Cu uniformele lor e foarte uşor să-i descoperi în mijlocul unei mulţimi oricât de mari. Vom începe cu cel de adineauri… Nu poate să fie departe. Dar să nu pierdem timpul… trimite ştafete şi pe cei mai buni călăreţi, în toate direcţiile; înainte de-a se însera, vreau să…

Sigismund clătină din cap.

— Inutil, alteţă. Am încercat toate astea pe vremuri. În zadar! Şi apoi, nu-i întotdeauna vorba de-un mesaj. Uneori înştiinţarea se găseşte între paginile unei cărţi… De unde să ştim?

Unde era sănătatea înfloritoare a prinţului? Unde era avântul său tineresc? Figura lui Sixt era lividă.

— Şi atunci, întrebă el silindu-se să râdă, atunci vrei să spui că… aş paria că te-ai gândit… că şi eu… prinţul…

Sigismund nu spuse un cuvânt. Îl privea pe prinţ cu un aer ciudat, poate cu ură. Oare Sixt credea că e altfel făcut şi-şi închipuia poate că e un zeu?

— Ah! dumneata crezi aşadar… reluă prinţul dezamăgit şi amar. Blestemat să fie acest Aziz Maio! Destul cu atâta sânge rău!

Cu energia lui obişnuită, îşi recăpătă stăpânirea de sine.

— …Ajunge! Oricum, Sigismund, faptul că dumneata dai importanţă unui asemenea lucru mă uimeşte! Da, într-adevăr, mi se pare uimitor! Dar e târziu. Cine sunt cei care vor veni la mine în dimineaţa asta?

— Mă voi duce numaidecât să mă informez, alteţă, spuse Sigismund lipindu-şi călcâiele, şi ieşi.

Privirea lui Sixt se îndreptă spre birou, apoi spre gheridonul din mijlocul încăperii, apoi spre comoda dintr-un colţ, căutând parcă ceva. Descoperi cu neliniște sulul pe care gentilomul îl lăsase cu puţin timp în urmă, răsfoi documentele, scoase un suspin.

— Ce născoceli! îşi şopti el în gând.

Apoi îşi ridică ochii înaintea lui, spre o mare deschizătură în perete care se adâncea într-o perspectivă de saloane goale în penumbră, la capătul cărora strălucea frunzişul grădinii. Deodată, chipul său fu scăldat de-o lumină vie, căci i se păru că vede venind la el, din capătul ultimului salon, pe fiica lui cea mică.

Mica prinţesă venea singură, deschizând unul după altul arcurile uşilor şi având grijă să le închidă în urma sa. Se apropia încet şi zâmbetul ei strălucea în penumbră. Prinţul se sculă să-i iasă în întâmpinare, dar se opri brusc, toată veselia risipindu-se din sufletul lui, căci îşi dădu seama că fata purta o pălărioară ciudată, cea mai graţioasă din lume, desigur, dar neobişnuită, alungită şi terminându-se ca un cioc de corb. Şi mai observă, prin sticlă, că ţinea în mână un obiect de culoare deschisă, un pacheţel, un plic, cine ştie? la care nu avu curajul să se uite.

@

Cum neobositul prinţ Sixt, sculat în zori pentru o inspecţie în împrejurimi, arunca o privire pe fereastră, zări, într-o uniformă stranie, un tânăr care traversa curtea de onoare a palatului, pustie la acea oră matinală. Cunoscând în amănunt tot ce era nou în legătură cu trupele sale, fu deosebit de surprins de această uniformă, care nu aparţinea nici unuia dintre regimente; asemănătoare cu cea a trompeţilor călări din muzica sa militară, uniforma aceasta era totuşi mai închisă la culoare şi mai simplă şi, mai ales, nu era împodobită cu brandemburguri. Cât priveşte chipiul, prelungit şi terminat ca un cioc decorb, era primul de acest gen pe care-l vedea. Militarul acesta, căci militar părea să fie, se opri în faţa unei mici uşi, unde locuia Aziz Maio, comandantul Gărzii negre de la palatul său. Bătu de trei ori.

Intrigat, prinţul rămase la fereastră, cu o vagă senzaţie că acolo se comitea ceva ilicit, ceva care avea să i se tăinuiască, firește, căci poseda un fler extraordinar pentru a descoperi subterfugiile, fapt pentru care era foarte temut.

Cele trei lovituri răsunară dintr-un capăt în celălalt al curţii de onoare. Uşa se deschise aproape numaidecât şi un mic negru, servitorul lui Aziz Maio, apăru. Soldatul îi adresă câteva cuvinte, apoi micul negru dispăru, lăsând uşa întredeschisă.

“Ei, poftim! Nu cumva o să-l trezească pe Aziz? se gânde zâmbind prinţul, care-şi şi imagina furia severului uriaş... şi cin Ştie pentru ce fleac!”

Prinţul Sixt îşi cunoştea toţi oamenii; în afară de asta, Aziz era celebru în întreg oraşul. Cum să nu remarci un asemenea Her-cule, pe acest militar fălos, cu uniformă pompoasă, şi pe deasupra negru, pe care-l puteai vedea urcat în caleaşca princiară sau la intrarea palatului în ocaziile solemne? Are s-o păţească soldatul.

a cine

Dino Buzzati

Câteva clipe mai târziu, spre stupefacţia prinţului, Aziz Maio apărea într-o tunică închisă la culoare. Se vedea bine că fusese trezit din somn şi nu era complet îmbrăcat. Lucru ciudat! nu ţipa. Dimpotrivă, îl fixa cu un aer năucit pe soldatul care-i întindea o scrisoare. Lucru şi mai curios: după ce spusese câteva cuvinte cu voce joasă, pe-un ton posac, colosul negru binevoi să-l urmeze pe soldat,, care-o porni spre poartă cu paşi mari. Aziz Maio pleca deci în tunica asta atât de simplă şi cu capul descoperit, lipăind cu picioarele goale pe dalele udate de ploaie şi schiţând cu braţul drept un gest care arăta că într-adevăr nu s-ar fi aşteptat câtuşi de puţin la neplăcerea asta... Şi lucrul cel mai grozav fu că lăsă în urma lui poarta larg deschisă.

Prinţul fu incapabil să se stăpânească. Deschise fereastra şi strigă din toate puterile:

— Aziz! Aziz! unde te dud?

Era una dintre cochetăriile sale să uite uneori eticheta şi să-î apostrofeze direct pe oamenii de condiţie modestă, spre a le câş-tiga simpatia: oare nu socoteau ei bonomia aceasta un adevărat miracol?

îl mai strigă o dată pe Aziz şi era cu neputinţă ca negrul să nu fi auzit. Cu toate acestea, el se îndepărta ţinându-se după soldat fără să dea niciun semn că ar fi auzit, şi înclina uşor capul repetând gestul său cu braţul, ca să spună că un asemenea lucru, nu, zău aşa, nu şi l-ar fi închipuit niciodată!

în clipa aceea, suveranul constată, nu fără uimire, că nu era mânios de loc. Că Aziz Maio se făcea că nu-l aude, iată un gând la care nu se putea opri câtuşi de puţin; acest Aziz care pălea numai când prinţul îşi dregea glasul! Se petrecea ceva neobişnuit, şi desigur că acum Aziz Maio se comporta astfel împotriva voinţei sale. Nu, prinţul nu se simţea cuprins de mânie, ci mai degrabă de-o indispoziţie vagă, tainică, şi vechile poveşti cu conjuraţii, răzvrătiri şi lovituri de stat îi reveneau în minte. Se gândi deci ca era mai bine să nu se arate alarmat. Dacă se ţeseau intrigi împotriva lui, cea mai bună tactică era să-şi ascundă bănuielile, să-i facă pe duşmanii lui să creadă că el nu era la curent cu nimic, să-i încurajeze astfel să-şi lase deoparte precauţiile şi să-şi dea în vileag intenţiile. Se întoarse spre valetul lui, care sta înfipt la picioarele patului şi ţinea tunica stăpânului său larg desfăcută.

— Dă-mi asta, îi spuse îmbrăcând tunica... Şi acum du-te ţi cheamă-l pe don Sigismund.

Cazul Aziz Maio

Deşi prinţul nu-l iubea de loc, don Sigismund ajunsese să fie numit primul său aghiotant: una dintre rarele împrejurări în care prinţul Sixt, ca urmare a unei slăbiri a voinţei sale, bătuse în retragere. Un nume ilustru, aspectul nobil şi războinic şi, mai ales, o elocvenţă insinuanta şi persuazivă explicau reticenţele prinţului. Pe de altă parte, nu era oare mai bine să aibă un consilier cultivat şi viclean, chiar dacă era mai puţin sincer, decât un prieten devotat, brav şi vesel, dar lipsit de energie la nevoie? Slab şi palid, strâns în uniforma lui de Mare Scutier, don Sigismund apăru în prag şi se înclină.

— Sigismund! spuse prinţul, în cât timp plecăm?

— Totul este gata, alteţă! Ministrul, ducele Oswald, experţii sunt jos.

— Sigismund, cu timpul ăsta îngrozitor, n-ar fi mai bine să renunţăm la Garda neagră? Data trecută trei soldaţi au căzut bolnavi.

— Va fi după voia alteţei-voastre. Voi porunci să vă însoţească o

escortă de motocicliști, deşi drumurile sunt sigure pretutindeni.

— Bine! Ah, da, dă ordin să fie chemat Aziz cel Negru. Am să-i spun ceva. Toţi negrii lui se îmbolnăvesc. Clima asta e prea aspră.

— Va fi aici într-o clipă, alteţă. Numai să...

— Numai să?

— Numai să nu fie în inspecţie. Din când în când se duce să-şi cerceteze plutoanele de la porţile oraşului.

— Bine! — şi aici nu izbuti să se stăpânească aşa cum ar fi vrut... înainte de-a pleca, aş dori totuşi să-l văd.

— La ordinele alteţei-voastre. Mă duc să-l caut.

"Oare m-oi fi trădat? se întreba prinţul de îndată_ ce interlocutorul său dispăruse. E isteţ ca un diavol. De ce chestia asta cu Aziz tocmai în momentul plecării?" se va fi întrebat el.

în realitate, prinţul, care şi pornise să coboare scările, urmat de doi valeţi, spera să-l vadă apărând pe Aziz Maio. Se întreba de ce acest incident îi lăsase o vagă neplăcere.

Traversă vreo şase-şapte săli pustii, străjuite de perechi de halebardieri nemişcaţi ide fiecare parte a uşilor._ Pe covoarele groase Paşii săi nu făceau niciun zgomot. în fund, prin nişte uşi de sticlă, se zăreau marile pete verzui ale grădinii sub un cer de ploaie. în spaţioasa anticameră se găseau ministrul lucrărilor publice şi ducele Old, proprietari ai unor păduri imense, precum şi doi sau trei

Dino Buzzati necunoscuţi, probabil funcţionari la Ape şi Păduri. Şi, bineînţeles, soldaţii de gardă, în grupe de câte doi, de fiecare parte, comandaţi de un ofiţer. Prezentară armele.

Prinţul, urmat de asistenţă, păşi pe peron, dar nu coborî. Aş-teptând întoarcerea lui don Sigismund, arunca priviri jur împrejur. Aghiotantul apăru pe neaşteptate lângă el, ca şi când ar fi ieşit din pământ printr-o vrăjitorie.

— Alteţă! Aziz e de negăsit.

— Unde e? S-a dus să facă vreo inspecţie?

— Ca să spun adevărul, după informaţiile mele, nu e prea sigur. Ultima sa inspecţie a fost făcută ieri, iar viitoarea, potrivit regulamentului, urmează să aibă loc peste patru zile. Nu este exclus, totuşi, să fi vrut să avanseze data.

— Ne lămurim noi în curând, zise prinţul; îmi închipui că n-a plecat singur, trebuie să fi luat cu el nişte soldaţi. E de-ajuns să întrebăm dacă l-a însoţit cineva.

— în urma cercetărilor pe care le-am făcut, se pare că n-a ieşit niciun om din gardă. Dar acest lucru nu e suficient pentru a exclude posibilitatea plecării lui Aziz. S-iar putea prea bine ca Aziz să fi remarcat ieri o oarecare abatere şi să fi dorit să se întoarcă singur la locul cu pricina, pe neaşteptate. S-ar putea să fi plecat incognito, ca să zicem aşa.

Şi zâmbi, situaţia de incognito fiind prin definiţie cu totul de neconceput la un om de-o talie şi de-o statură gigantice şi negru ca smoala.

— Vezi dumneata, dragul meu Sigismund, făcu prinţul, încer-când să păstreze un ton glumeţ, poate că nu-i o chestie de fler, dar, de fiecare dată când se petrece un lucru anormal, nu ştiu ce se întâmplă... s-ar zice că presimt. Iată! Aziz Maio e de negăsit, nu e în inspecţie. Nimeni nu ştie...

— O rog pe alteţa-voastră să mă ierte. Am fost primul care a descoperit la alteţa-voastră acest talent... — Şi zâmbi din nou ca pentru a lăsa să se înţeleagă că el întotdeauna susţinuse acest lucru. — Alteţa-voastră e fără îndoială înzestrată cu o preştiinţa dintre cele mai subtile pentru a judeca oamenii. Dar nu s-ar putea oare oa alteţa-voastră să fie cumva înşelată într-o oarecare măsură de însuşi excesul unei asemenea acuităţi de senzaţii, acceptând cu prea multă bunăvoinţă ceea ce alţii îi sugerează, de-a lungul celor ce fac?

Cazul Aziz Maio

— Ce frază sucită, Sigismund! Nu cumva umiditatea dăunează elocinţei dumitale? N-am priceput o iotă din tot ce mi-ai spus.

— Dacă alteţa-voastră mi-ar permite... — Cu plăcere, Sigismund!

— Dacă alteţa-voastră mi-ar permite, i-aş spune că de data aceasta nimic nu ne îndreptăţeşte să vedem aici ceva în neregulă. Aziz Maio este de negăsit, e-un fapt. Aceasta nu înseamnă că n-ar exista anumite împrejurări în viaţa socială a supuşilor dumneavoastră...

Părea mai degrabă încurcat, infailibilul Sitgismund; se silea să zâmbească, şi suita, care, la o distanţă respectuoasă, ghicea că e vorba

de-un caz delicat, fără să audă de fapt conversaţia, arunca priviri intrigate.

—...Există anumite împrejurări care scapă inevitabil cunoaşterii celor care deţin puterea. Şi este bine că aşa stau lucrurile... altfel alteţa-voastră ar fi hărţuită de probleme, de griji cu totul inutile.

— Dar ce tot spui acolo, dragul meu Sigismund? Ce înţelegi dumneata prin "anumite împrejurări"? Ce legătură are asta cu Aziz Maio? Vrei să-mi faci plăcerea să te explici în termeni mai simpli?

"Am avut într-adevăr fler, gândea prinţul. E ceva la mijloc şi trebuie neapărat să descurc iţele."

Pentru prima dată în viaţa lui, Sigismund scoase un suspin în prezenţa suveranului său, ca şi cum ar fi venit momentul să-şi dea jos de pe umeri o greutate neplăcută, pe care o purtase prea de multă vreme şi prea pe nedrept.

— în termeni mai simpli, alteţă, ar trebui să spun că în dimineaţa aceasta, din nenorocire, Aziz Maio – şi aici prinţul făcu imposibilul ca să-şi reţină un hohot de râs – Aziz Maio a primit înştiinţarea... sau cel puţin aşa se zice.

Don Sigismund izbucni în râs, în felul aristocraţilor care adoptă purtările oamenilor de rând când e să facă haz.

Prinţul citi în ochii lui un gând lipsit de bunăvoinţă. în spatele acestei întâmplări se ascundea un lucru care-i_ era necunoscut, de natură încă nedefinită, dar fără îndoială ostil. în afară de asta, mai înţelese că şeful Gărzii negre n-avea să revină nici înainte de plecarea sa, nici înainte de căderea nopţii, nici a jdoua zi dimineaţa; poate chiar nu se va mai întoarce niciodată. Nu doar că vorbele lui Sigismund i-ar fi dat de înţeles un asemenea lucru; nu,

— Antologia nuvelei fantastice – c. 403

Dir.o Buzzati era o intuiţie a sa. Atunci începu să-i dărâme reticenţele una după alta, apoi să-l facă să mărturisească: joc prin excelenţă plăcut! Nu era vorba de complot: Sigismund era incapabil să păstreze pentru sine un secret de-o asemenea importanţă. Prinţul privea tufişul des de merişor tăiat, care lua în grădină dimensiuni şi aspecte fantasmagorice. Privi aerul ploios, urmări cu privirea unul din câinii lui de rasă, care umbla leneş prin faţa palatului. Se întoarse către

ministru, spunând:

— Dacă nu socoteşti că există vreun inconvenient, vom amâna inspecţia noastră pe mâine. Să te duci în inima pădurii pe-o asemenea vreme, iată un lucru de loc agreabil. Şi dumneata, de asemenea, dragul meu duce, adăugă el întorcându-se spre ducele Oswald, te rog foarte mult să mă scuzi.

Cei doi se înclinară, şoptind cuvinte pline de respect, probabil mai curând satisfăcuţi decât decepţionaţi. Dar cine rămase năuc? Sigismund, care vedea în inspecţia asta un alibi pentru a schimba conversaţia.

— Şi acum, făcu prinţul fără să se trădeze, şi acum, dragul meu Sigismund, am plăcerea să te ascult.

— Să mă ascultaţi, alteţă?

Şi, discutând, intrară în palat, însoţiţi de pocnetul din călcâie al halebardierilor care încremeneau în poziţia de drepţi.

— Alteţa-voastră mă vede foarte încurcat. Povestea aceasta cu înştiinţarea nu-mi spune mare lucru. Am auzit uneori vorbin-du-se despre ea, dar circulă atâtea zvonuri în popor lipsite de orice temei. în fiecare zi se scorneşte câte ceva... Ştiţi, bunăoară, ce se spunea mai adineauri în piaţă? Că adjudecarea impozitelor pe sare fusese anulată şi că guvernul intervenise...

— Sigismund, spuse prinţul, a cărui faţă se deschidea într-o dulce ilaritate, Sigismund, dumneata nu-mi prea pari tare pe poziţie în dimineaţa asta. Adjudecarea impozitului pe sare? Dar e vorba de Aziz Maio, nu uita!

Avea impresia că este o pisică jucându-se cu şoarecele, fapt care-l distra enorm.

— O rog pe alteţa-voastră să mă scuze, dar cum trăncănelile despre impozitul pe sare au să arunce până la urmă o umbră de discreditare asupra guvernării domniei-voastre, mi se părea...

Când ajunseră în sala unde prinţul dădea audienţele, un gentilom puse un pachet de dosare pe birou înainte de-a se face nevăzut.

Cazul Aziz Maio

— Aziz Maio a primit o înştiinţare, spui dumneata? Şi ce însemnează acest lucru? O înştiinţare de la cine? în legătură cu ce?

— Nu se ştie. Se spune că motivul nu e arătat niciodată în înştiinţarea care-ţi vine; se spune că nu e nevoie.

— Dar despre ce înştiinţare e vorba, pentru Dumnezeu? Ţi-ai pus în gând să mă faci să-mi pierd răbdarea?

— I se spune astfel unui bilet care ţi se aduce la domiciliu. Destinatarul este neapărat obligat să plece. E un ordin, la urma urmei. Dar vă repet, alteţă, nu cunosc prea multe despre toate acestea!

— Ba dimpotrivă, cunoşti prea multe, Sigismund! Dumitale ţi-e teamă să nu mă superi, asta e! Te vezi obligat să-mi spui ceva dezagreabil şi te sustragi. Dumnezeule! dacă toate astea nu te privesc, cum m-aş putea supăra pe dumneata? Văd că ai o părere foarte proastă despre mine.

— Oh! alteţa-voastră să nu ia lucrurile astfel. Adevărul este că aş prefera ca prinţul meu să nu cunoască anumite împrejurări. Sunt fleacuri, la urma urmei, mici neplăceri inevitabile cărora, dacă-mi permiteţi, nici el nu le-ar găsi remediul.

— Care el?

— Alteţa-voastră, vreau să spun.

— Din ce în ce mai frumos, Sigismund. Dumneata îţi dai oare seama că vii aici să-mi declari cu tonul cel mai candid din lume că există neajunsuri cărora eu nu le pot găsi leacul? Cum asta! E vorba de nişte lucruri care s-au petrecut mai demult? Te referi la nişte fenomene naturale? Se abuzează cumva de indulgenţa mea? Dar, înainte de toate, ce este înştiinţarea asta?

“De ce face mutra asta Sigismund? De ce pare atât de jenat }” se întreba prinţul în sinea lui.

Se aşezase la biroul lui şi se juca cu o foarfecă de aur. Don Sigisimunid reluă:

— Repet alteţei-voastre că niciodată, absolut niciodată nu tn-am ocupat de aceste înştiinţări... Nu mă gândeam, recunosc, că ar fi de datoria mea... Evident, poporul are şi el necazurile lui... Nu ştiu ce se ascunde aici. S-ar zice, de altfel, că toată lumea ştie tot cât ştiu şi eu, în afară de destinatarii înştiinţării, firește J Sigur este atât, după cum se spune: destinatarii sunt siliţi să plece numaidecât.

— Să plece unde?

“Slavă Domnului, gândea prinţul, nu e nimic îngrijorător, e vorba de încă vreo superstiţie populară.”

Dino Buzzati

— Cine ştie? Nici acest lucru nu se ştie, alteţă. Oamenii pleacă şi nu-i mai vede nimeni... cel puţin după câte mi-au fost spuse mie.

Prinţul încerca vârfxil foarfecei cu palma. Se bucura de-o perfectă sănătate, de-o perfectă seninătate şi se simţea chiar deosebit de bine dispus în clipa aceea.

— Bine! Sigismund! Hai să lăsăm încolo poveştile astea lipsite de orice interes. Spune-mi mai bine: de la ce serviciu provin aceste înştiinţări? Chestia e încurcată! Şi de fapt despre ce e vorba? Ordine de recrutare, fără îndoială. înaltul comandament are întotdeauna asemenea idei bizare: să ia oameni din oraş ca să-i trimită la frontiera de nord. Nu s-ar putea face chemările astea într-altfel?

— Nu cred, spuse Sigismund strângându-şi buzele într-o expresie de îndoială, nu cred să provină de la înaltul comandament.

— Atunci, de la ce birouri? Lucrul mi se pare destul de uşor de aflat. Ca să obţină o supunere atât de rapidă, aceste înştiinţări vin probabil de la birourile statului. Nu sunt, totuşi, greu de dibuit. Deşi în ministerele noastre domneşte o harababură de nedescris.

Privi pe fereastra cea mai apropiată: ploua.

Sigismund tăcu. îi aruncă prinţului o privire aproape rugătoare. “De ce insişti? avea aerul să spună: de ce ţii atât de mult să ştii? De ce n-ai încredere în mine?”

— Bine! insistă Sixt. Ce s-a întâmplat? Nu vrei să-mi răspunzi?

Sigismund răspunse:

— Vedeţi dumneavoastră, alteţă, aceasta este partea curioasă a problemei. Dacă ar fi vorba de-un ordin ministerial, desigur că Aziz Maio s-ar şi afla aici. Alteţa-voastră are tendinţa să judece administraţia sa cu prea mult pesimism. Nu o dată funcţionarii aduc, să zicem, o oarecare încetineală în bunul mers al treburilor... Cu toate acestea...

— Hai! curaj, Sigismund! Sunt numai urechi, spuse prinţul, care savura răutăcios eforturile pe care le depunea aghiotantul sau pentru a evita o explicaţie.

— Vream să spun, alteţă, că ministerele nu sunt fără lacune şi în primul rând fără oarecare dezordine. Dar nu despre asta e vorba. Dacă ar fi primit un ordin ministerial, urma lui Aziz Maio ar fi fost găsită. Fapt este că anumite fenomene, anumite măsuri particulare, cum vă spuneam, ni se par a fi sustrase domeniului organismelor noastre de stat, cel puţin după impresia mea.

Cazul Aziz Maio

Prinţul clătină din cap.

— îmi spui nişte lucruri fără cap şi fără coadă, şi destul de sofisticate, dragul meu Sigismund. S-ar zice că ţi-e teamă. Ei bine, am să-ţi spun eu despre ce-i vorba, chiar eu!

— Despre ce-i vorba? strigă Sigismund cu un zâmbet neaşteptat. Cum? Alteţa-voastră ştia?

— Ştiu că un individ purtând o uniformă cu totul ciudată s-a prezentat în dimineaţa asta la Aziz Maio, au stat de vorbă şi l-a luat cu el.

O umbră de imperceptibilă enervare se aşternu pe figura lui Sigismund. Prinţul nu ştia nimic; era chiar foarte departe de adevăr; trebuia să-i explice totul şi nu era lucru uşor. îi răspunse aşadar:

— Nu ştiam acest lucru, mărturisesc. Dar nu face decât să confirme ipoteza înştiinţării. Vom întreprinde o anchetă asupra identităţii acestui individ.

— Purta o uniformă închisă la culoare, care semăna cu aceea a trompeţilor noştri din cavaleria uşoară, dar fără brandemburguri şi foarte strânsă pe corp. Avea un chipiu ciudat, cu cioc. Pot să spun că n-am mai văzut niciodată aşa ceva.

— Vedeţi? este tocmai ceea ce vă spuneam. Există deci anumite conjuncturi care scapă controlului autorităţilor. Sunt necazurile unor bieţi nenorociţi în care este bine ca statul să nu se amestece!

— Dar ce poate scăpa controlului cârmuirii? Oricum cârmu-irea trebuie încunoştiinţată de toate astea! S-a mai auzit vreodată o asemenea noutate?

— De fapt, lucrul acesta nu-i de loc o noutate, ci, dimpotrivă, pare să fie vechi de când lumea... dar nedemn să reţină atenţia alteţei-voastre. De aceea nu l-am supus niciodată alteţei-voastre.

— Să-l supui? Aş zice mai degrabă că mi-a fost ascuns... Prima lui impresie, aceea a unui complot, a unei urzeli tăinuite, îi reveni în minte.

—...Nu pot să sufăr aceste secrete, aceste comploturi, şi nu mă sfiesc s-o declar!

— Comploturi, n-am de gând să vorbesc despre aşa ceva alteţei-voastre. Ea îmi cunoaşte de multă vreme devotamentul; de ne-”umărate ori i-am adus la cunoştinţă lucruri neplăcute sau grave, cu riscul de a nu-i fi pe plac. în această împrejurare, de altfel, zelul tuturor celor din preajma alteţei-voastre nu intră în discuţie, vă

Dino Buzzati

— Dar nu-ţi dai seama că mergi prea departe, Sigismund? Mi-ai dat până acum vreo explicaţie cât de mică? Nu încetezi de-a mă duce cu vorba! Hai! Dă lucrurile pe faţă, ţi-o poruncesc!

Sigismund păli. Prinţul nu-i vorbise niciodată pe tonul acesta. Luă poziţia de drepţi, ca să arate că se simţea profund jignit. Apoi spuse cu răceală, oficial:

— Binevoiască alteţa-voastră să afle că aceste înştiinţări sunt absolut incontrolabile de cârmuire. E vorba de-un soi de imunitate pe care n-avem niciun mijloc s-o înlăturăm. înştiinţările acestea provin dinafară.

— Dinafară? De la un alt stat, vrei să spui? de la un alt suveran?

— Nu ştiu dacă vin de la un alt stat, alteţă. în tot cazul, de la o autoritate care nu face parte din statul nostru.

— Şi dumneata nu mi-ai vorbit niciodată despre asta! Nu s-au luat măsurile care se impuneau? Se violează legea. Vreau să ştiu acest lucru.

Prinţul se sculă, cu expresia uşor schimbată, sprijinindu-se de biroul său. Ploaia şiroia de-a lungul geamurilor.

— Suntem neputincioşi, alteţă, spuse Sigismund. Sunt lucruri care scapă autorităţilor noastre.

— Dar de la cine pornesc aceste înştiinţări, la urma urmelor? Cine-şi permite să-mi ia supuşii? Pentru că suntem mai slabi, îmi închipui, pentru că nu putem declara război: acesta e motivul? Spune-mi, e vorba de regele Prusiei? De regele Flandrei, sau de împăratul otoman?

— Nu se ştie, alteţă. Am întreprins nenumărate cercetări, altădată, vă mărturisesc. Osteneală zadarnică!

— Cineva mai puternic decât mine? cineva care ar putea, dacă ar vrea, să-mi ia regatul din mână? Asta vrei să spui? Şi ce pretinde individul ăsta? Unde-i duce pe oamenii mei? De ce nu se revoltă? De ce nu cer ajutor? Pe primul care se prezintă cu o înştiinţare îl vom spânzura şi ne vom duce să-l vedem atârnând în streang... Vom pune santinele la toate porţile oraşului, pe toate drumurile.

— Ca să spun drept, alteţă! îmi îngădui să fiu sceptic. Daca înştiinţările au ajuns la destinaţie până azi, dacă nimeni nu s-a revoltat, dacă nimeni n-a cerut ajutor, nu suntem oare siliţi să admitem...

— Ce să admitem? Că o parte din popor e de acord? Ca e vorba de-o conjuraţie?

Cazul Aziz Maio

63 î

— Nu asta, alteţă! poporul este credincios. Nu există om care să nu-şi dea sângele pentru suveranul său. Când caleaşca prinţului trece pe străzi, ochii supuşilor săi se umplu de lacrimi; femeile nu-l uită în rugăciunile lor de seară; domnia alteţei-voastre e binecuvântată. Dar cel care primeşte această înştiinţare uită totul: nu numai pe alteţa-voastră, dar şi casa lui, familia lui, treburile lui, tot pentru ce s-a străduit în cursul întregii sale vieţi. Nu mai are de făcut altceva decât să plece.

— O să pun să-i oprească la frontieră! N-am sa mai las pe nimeni să iasă!

— Nu se trece frontiera. Am pus să se păzească toate drumurile, cândva. Nimeni n-a ieşit din regat fără foaia de liberă-tre-cere a cârmuirii.

— Atunci trebuie căutaţi! Trebuie neapărat să le dăm de urmă. La ora asta, dacă ar fi să cred ce-mi spui dumneata, cei care au primit această înştiinţare trebuie să fie o mulţime. Oricum îl vom găsi pe Aziz.

— Am făcut cercetări pretutindeni, alteţă, în ungherele cele mai ascunse din provincie, şi n-am găsit pe nimeni. Nici în munţii Maccia, nici în marile mlaştini din Sud. Nicio urmă a celor dispăruţi. Mai bine să nu ne mai gândim, alteţă. A fost o vreme când nici eu n-am mai

putut mânca şi dormi gândindu-mă la această persecuţie. Am încercat tot ce-mi era în putinţă, am pus în mişcare toate mijloacele de care dispune statul...

Prinţul se aşezase pe scaun, cuprins nu de mânie, ci de-un sentiment copleşitor. îi dispăru orice dorinţă; trupul i se îngreuna ca sub povara anilor.

— Dar ce va spune poporul de prinţul lui? Cine va mai putea avea încredere în mine, dacă nu-i vin în ajutor?

— Poporul se resemnează. Iar cel ce l-a văzut plecând pe tatăl sau pe fiul său se întristează mai ales în privinţa alteţei-voastre. "Iată-l pe tata care pleacă şi părăseşte serviciul prinţului", gândeşte el, dar nimeni n-a suflat un cuvânt până acum, ca să nu vă mâhnească.

— Poporul! strigă prinţul. Ciudat lucru! Credeam uneori că l-am înţeles.

— îl înţelegeţi foarte bine, alteţă. Nimeni nu-l cunoaşte mai bine ca domnia-voastră. Alteţa-voastră citeşte în oameni ca în nişte cărţi deschise. Dar, în sfârşit, poporul e făcut din oameni... din oameni ca mine... ca...

Dino Buzzati

— încet, Sigismund, încet. Să nu uităm că Dumnezeu e acela care a stabilit barierele sociale. Dumneata însuţi, de spiţă nobilă, ce ai dumneata comun cu poporul? Avem un exemplu chiar în povestea asta cu înştiinţările. Gândindu-te la cele întâmplate, ai să admiţi în cele din urmă că înştiinţarea ar putea să ne vină şi nouă. Ţi se va aduce un plic şi vei fi silit să pleci numaidecât.

— De fapt, chiar eu...

— Ai primit cumva o înştiinţare? strigă prinţul cuprins de-o neaşteptată speranţă. Ai primit o înştiinţare, nu-i aşa? Şi ai rezistat?

— N-am primit, alteţă. Dar şi eu pot foarte bine primi una. îmi amintesc de ducele Ioachim, de Planez, tenorul Curţii, de frumoasa Aminta. Alteţa-voastră n-a ştiut niciodată, dar eu îmi amintesc foarte bine. Au primit şi ei înştiinţarea şi au dispărut pentru totdeauna.

— Oh! ajunge! îi voi pune în lanţuri pe aceşti faimoşi aducători de mesaje, Cu uniformele lor e foarte uşor să-i descoperi în mijlocul unei mulţimi oricât de mari. Vom începe cu cel de adineauri... Nu poate să

fie departe. Dar să nu pierdem timpul... trimite ştafete şi pe cei mai buni călăreţi, în toate direcţiile; înainte de-a se însera, vreau să...

Sigismund clătină din cap.

— Inutil, alteţă. Am încercat toate astea pe vremuri. în zadar! Şi apoi, nu-i întotdeauna vorba de-un mesaj. Uneori înştiinţarea se găseşte între paginile unei cărţi... De unde să ştim?

Unde era sănătatea înfloritoare a prinţului? Unde era avântul său tineresc? Figura lui Sixt era lividă.

— Şi atunci, întrebă el silindu-se să râdă, atunci vrei să spui că... aş paria că te-ai gândit... că şi eu... prinţul...

Sigismund nu spuse un cuvânt. îl privea pe prinţ cu un aer ciudat, poate cu ură. Oare Sixt credea că e altfel făcut si-şi închipuia poate că e un zeu?

— Ah! dumneata crezi aşadar... reluă prinţul dezamăgit şi amar. Blestemat să fie acest Aziz Maio! Destul cu atâta sânge rău!

Cu energia lui obişnuită, îşi recapătă stăpânirea de sine.

—...Ajunge! Oricum, Sigismund, faptul că dumneata dai importanţă unui asemenea lucru mă uimeşte! Da, într-adevăr, mi se pare uimitor! Dar e târziu. Cine sunt cei care vor veni la mine in dimineaţa asta?

— Mă voi duce numaidecât să mă informez, alteţă, spuse Sigismund lipindu-şi călcâiele, şi ieşi.

Cazul Aziz Maio

Privirea lui Sixt se îndreptă spre birou, apoi spre gheridonul din mijlocul încăperii, apoi spre comoda dintr-un colţ, căutând parcă ceva. Descoperi cu nelinişte sulul pe eare gentilomul îl lăsase cu puţin timp în urmă, răsfoi documentele, scoase un suspin.

— Ce născoceli! îşi şopti el în gând.

Apoi îşi ridică ochii înaintea lui, spre o mare deschizătură în perete care se adâncea într-o perspectivă de saloane goale în penumbră, la capătul cărora strălucea frunzişul grădinii. Deodată, chipul său fu scăldat de-o lumină vie, căci i se păru că vede venind la el, din capătul ultimului salon, pe fiica lui cea mică.

Mica prinţesă venea singură, deschizând unul după altul arcurile uşilor şi având grijă să le închidă în urma sa. Se apropia încet şi zâmbetul ei strălucea în penumbră. Prinţul se sculă să-i iasă în

întâmpinare, dar se opri brusc, toată veselia risipindu-se din sufletul lui, căci îşi dădu seama că fata purta o pălărioară ciudată, cea mai graţioasă din lume, desigur, dar neobişnuită, alungită şi terminân-du-se ca un cioc de corb. Şi mai observă, prin sticlă, că ţinea în mână un obiect de culoare deschisă, un pacheţel, un plic, cine ştie? la care nu avu curajul să se uite.

Traducere de FLORIN CHIRIŢESCU